

‘ANDRÀ TUTTO BENE, SOLO SE LO FACIAMO INSIEME’

“Ancient and modern Yersinia pestis strains closely related to the ancestor of the Justinian plague strain have been found in Tian Shan, a System of mountain ranges on the borders of Kyrgyzstan, Kazakhstan, and China, suggesting that the Justinian plague may have originated in or near that region.”

(Wikipedia: Plague of Justinian)

Justinià I, emperador romà d'Orient i fundador de Santa Sofia a Constantinopla, va envair el 535 la Península itàlica i l'any 540 va conquerir Ravenna, antic feu de l'arrianisme que va convertir en la seu del govern imperial a Itàlia. Tanmateix, just l'any següent es desfermava la pesta bubònica, que va deixar delmada la població europea: hom calcula, amb aquells esgarrifosos nivells d'imprecisió avui feliçment superats, que les víctimes de la pandèmia – que va tenir rebrots ben bé durant dos segles– van rondar entre 20 i 100 milions.

El mateix emperador, malgrat tota la prudència que per força havia d'adornar el més gran jurisconsult de la Història europea, es va encomanar de la malaltia, però finalment se'n va sortir prou bé: tant, que va sobreviure vint anys la seva estimada muller Teodora, una antiga cabaretera per poder casar-se amb la qual¹ va haver de fer-se aprovar –precisament ell!– una llei *ad hominem*.

*Justinià i seguici (on destaca el bisbe Maximià, tan humil com pelut)
Ravenna. Església de San Vitale. Absis*

*Teodora, amb el seu
Ravenna. Església de San Vitale. Absis*

Lluny d'exercir de *dona de* l'emperador, Teodora va ser una co-emperatriu, que va impulsar l'aprovació de lleis protectores de les dones, com la que els permetia ser propietàries i hereves, o la prohibició de la prostitució forçada, que oferia un dot per poder-se casar a les que se'n volien sortir. En fi, la instauració de la pena de mort als violadors no va ser la menor de les seves reformes.

¹ En aquell temps, les diferències de classe social no eren cap broma

Malgrat aquesta poderosa personalitat, avançada fins i tot per als nostres dies, el cert és que el món gira, com canta en Jimmy Fontana,

<https://www.youtube.com/watch?v=woIc2gS4JPQ>

però no sempre endavant. I així ens trobem que en la segona esfera del Paradís (Cant VI), Dante presentí Justinià com el monarca ideal, però tot sol, preterint ignominiosament Teodora.

Tanmateix, la bona gent de Ravenna no li va tenir mai en compte aquest micromasclisme repugnant, més que res perquè el Dante va tenir el detall d'escollir la ciutat imperial per exiliar-se quan els Mèdici el van expulsar de Florència, de tal manera que els *ravennati* reben cada any, entre sorneguers i complaguts, la vergonyant visita de l'Ajuntament de Florència per retre humil homenatge a la tomba de l'*altissimo poeta*.

*Dante Alighieri, equipat
per fer front a la pesta*

El 1347, vint-i-cinc després de la seva mort, la pesta tornà a Europa i causà uns 200 milions de morts (és la més mortífera de la Història). La plaga castigà durament Florència: ja sigui per culpa de la iniquitat del tractament dispensat a Dante, sigui per la vida dissipada i poc pietosa dels florentins, sigui per la sempiterna perfídia dels jueus, o per tot plegat alhora, el cas és que la ciutat va perdre la meitat de la població. Curiosament, a Milà el virus hi va passar de llarg, perquè expeditius com ells tots sols, els milanesos van tirar pel dret i ordenaren tancar la ciutat i emparedar les primeres cases infectades (amb la gent a dins, malalts i sans, i deixant-los morir). Com va dir aquell ximplet: “*Teníamos un problema, y lo hemos solucionado*”.

De la pesta de Florència ens ha pervingut el *Decameró*, l'obra de qui va atorgar el qualificatiu de “Divina” a la *Comèdia*, i que va escriure *només* cent novel·les perquè no es veia prou dotat per a la poesia. La dedicatòria és a les “gracioses dones”, a qui adverteix:

*“atenent que vosaltres naturalment sou totes piadoses, la present hobra, segons el vostre juy, aurà molt greu e enugós principi, per ço com encara es universalment en memòria de cascuns, la pestilencial mortaldat qui poch ha es pasada, la qual cascuns havem vista e per aquella avem lançades innumerables lagremes, les quals portam encara scrites en los nostres fronts.”*²

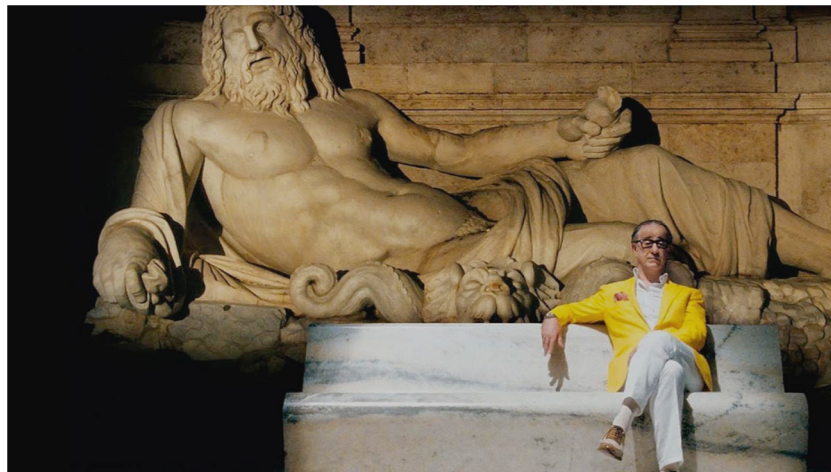
I així, havent quedat com un senyor amb les dones pietoses, Boccaccio els plantà davant un llibre enjogassat, anticlerical i llibertí, òbviament més indicat per “a ús de dones molt més belles que honrades”(G. Papini).

Que el món roda, *con la gioia e col dolore*? Doncs sí: la Toscana i tot el Nord d'Itàlia s'havien de veure de nou sacsejats per la pesta 300 anys més tard. Reprenent la contundència que els milanesos aquest cop no van aplicar, el govern de Florència ordenà quarantena general i el tancament de pobles sencers de la rodalia, entre els quals Monte Lupo, a uns trenta

² Boccaccio, G.: *Decameró* (1350). Traducció catalana publicada a “la vila de Sanct Cugat de Vallès” el 1429.

quilòmetres a l'oest seguint l'Arno. Aleshores ja se sabia que la quarantena estricta, a banda d'enutjosa i desplaent, significava l'aturada total d'activitats, i, doncs, més misèria. Es veu però que, abans que analistes, la gent d'aquell llogaret eren sobretot feréstecs de mena, i una nit de processó, gatzara i xerinola³ les reixes van aparèixer arrencades misteriosament. El fet ha estat examinat per Carlo Cipolla com si d'una investigació criminal es tractés. Amb les habituals perspicàcia i elegància, el presenta com una lluita entre els partidaris de resoldre-ho confinant la gent a casa i els de treure el Sant Cristo Gros: en definitiva, entre ciència i religió. Paradoxalment, Cipolla conclou que en la recerca del control sobre els “miasmes pul·lulants”, els funcionaris sanitaris es van equivocar malgrat estar sobre el camí correcte, i el clergat tenia raó malgrat trobar-se en el camí equivocat⁴.

Però, com diu la famosa dita, “els italians de les pedres en fan pans”, i la catàstrofe de 1630 va servir d'inspiració a Alessandro Manzoni, qui la va descriure amb tal detall en la gran novel·la romàntica *I promessi sposi*, que a Itàlia és coneguda com la “*peste manzoniana*”. I és que si alguna cosa hi ha de comparable al sentit estètic italià (Bernini & Lamborghini, Gambardella & *figura bella*) és el seu portentós esperit comercial: vegeu què no han fet amb l'oli, els vins, o les coques de recapte, que amb un oportú canvi de nom i molta mozzarella esdevingueren pizzes...

Jep

Doncs bé, ara, mentre esperen un nou Boccaccio o Manzoni, i sobretot, una vacuna, han tingut una idea: Adoptar llibreries. Tal qual. Veient que en aquest moment moltes llibreries (i totes les *fumetterie* o botigues de còmics, molt populars a Itàlia) es troben en clar perill de tancament, una petita editorial independent, Eris Edizioni va decidir el passat 18 de març llançar aquest projecte. Ras i curt, es tracta de comprar-los els llibres *online* a ells (i a les altres editorials adherides a la iniciativa), però com si ho féssiu a la llibreria, és a dir, que es repartiran el marge habitual. I amb despeses d'enviament de franc per a comandes de més de 35 €.

³ Les cerimònies religioses de l'edat preindustrial no eren cosa de poc temps: s'allargaven dies sencers i afavorien tota mena d'expansions, àdhuc profanes.

⁴ Estalviant-vos demostracions científiques sempre abstruses, direm que avui se sap que la seqüència de la infecció era normalment “rata → puça de la rata → home”, i per tant, en una epizootia en fase terminal (com es devia trobar la de Monte Lupo), les aglomeracions pròpies de les processons no podien reviscolar l'epidèmia. Amb tot, en condicions socioeconòmiques caracteritzades per un ectoparasitisme difús, la seqüència infecciosa “home → puça humana → home” no era descartable, com tampoc la seqüència “home → home”, per bé que requereix estar en presència de complicacions pulmonars. Però tot això ni el capellà ni el metge de Monte Lupo ho podien saber.

A casa nostra, la iniciativa ha estat ràpidament adoptada -mai millor dit- per l'editorial Comanegra i set segells independents més. La particularitat catalana és que aquí el comprador pot triar la llibreria que vol *apadrinar*, mentre que a Itàlia van publicant cada deu dies una llista amb deu establiments (un per dia). Això fa molt més atractiva la versió nostrada, perquè així no ens cal esperar que algun dia surtin la veneciana *Acqua Alta* o la romana *Fahrenheit 451*.

No. Posats a adoptar llibreries amb noms pessimistes, aquí podem fer-ho des d'ara mateix* amb dues autèntiques campiones del nihilisme llibreter: *La No llegiu* i *La impossible*.

Bon Sant Jordi i bon estiu a tothom.

Iu

* Els tràmits per a l'adopció són senzills. Només cal entrar a la web de qualsevol de les editorials, que són Comanegra, Fragmenta, Adesiara, Fonoll, Sidilà, Apostroph, Obscura i Trípod. Allà us guiaran, però ja us avanço que el 30% del PVP del llibre anirà a la llibreria, i que podeu optar per rebre'l a casa o passar-lo a recollir després de la pesta.